

Extret de la revista Sàpiens

De carbasses i castanyes...

dimarts , 22/10/2013 (Ferran Vital)

D'un temps ençà s'ha posat força de moda celebrar Halloween la nit abans de la festivitat de Tots Sants. Segurament ben poques festivitats desperten tanta controvèrsia i mostres de rebuig com la celebració de la festivitat de Halloween, que molts veuen com una festivitat forana i que ataca directament a una celebració molt més "nostrada", com és la de menjar castanyes i panellets el vespre abans de la festivitat de Tots Sants.

La festa de la tardor i de la mort

El que molts no saben, però, és que tant Halloween com la castanyada (o el Magosto a terres astur-lleoneses) són diferents expressions d'una mateixa festa pagana, que l'Església va reaprofitar i readaptar als gustos i continguts culturals de les diferents terres d'acollida.

El dia de Tots Sants, i la festa de la castanyada, del Magosto o de Halloween és una readaptació cristiana d'una antiga festivitat cèltica, que celebrava la festa de la tardor i l'hivern i de la mort, coincidint amb el final de l'època de collites i que els antics celtes feien coincidir amb el cap d'any del seu calendari.

Originàriament la festa es coneixia amb el mot gaèlic "Samhain" (que en gaèlic significa "fi de l'estiu"), i s'hi celebraven diferents cultes rituals associats amb la mort i el més enllà, alhora que es feia un homenatge en memòria dels avantpassats. La festivitat, present arreu de l'Europa cèltica, va ser adoptada pels romans als territoris on hi havia un substrat cultural gaèlic. Durant la dominació romana, la festivitat va quedar fixada al pas dels mesos d'octubre a novembre i es va associar al culte a la divinitat Pomona, deessa de les collites (de fet, les pomes es diuen així en el seu honor).

La festa es cristianitza

Amb la cristianització progressiva de l'imperi romà i després de la seva caiguda, l'Església va decidir cristianitzar l'antiga festivitat pagana de culte a la mort fent-la coincidir amb la festivitat de Tots Sants. A Catalunya i a Occitània es va consolidar la festivitat associada al consum de castanyes i vi moscatell, productes de temporada, i al culte d'homenatge als morts. De la mateixa manera, a la Gran Bretanya i Irlanda la festa va passar a convertir-se en el "All Hallow's Eve", que significa "vespre de tots els morts", i que amb el pas dels anys derivarà cap al mot Halloween.

La festa de Halloween, especialment celebrada a Irlanda i Escòcia, dues de les nacions celtes d'Europa, va exportar-se als Estats Units al llarg del segle XIX i XX, a causa de l'emigració massiva d'irlandesos, i en menor mesura d'escocesos, cap al nou continent americà.

Els irlandesos van exportar també la tradició de buidar carbasses i fer-hi uns talls representant un rostre terrorífic, la “Jack o’lantern”, que es col·locava a l’entrada de les llars per espantar i fer fugir els esperits malignes de la casa o nucli familiar -una mostra més del substrat cultural celta que l’Església no va poder eliminar i va readaptar en el seu benefici.

La Jack O’lantern, una tradició cultural irlandesa que s’ha convertit en icona global d’una festivitat d’origen pagà.

La figura de la “Jack O’lantern” es va popularitzar als Estats Units, i des d’allà al món sencer mitjançant la difusió de sèries i pel·lícules fetes a Hollywood. La seva difusió ha estat enorme també a Catalunya, i ha generat certes dosis de rebuig vers una festivitat que també és pròpia, però elaborada en un llenguatge i canal d’expressió diferent.

En definitiva, el debat de carbasses o castanyes no té gaire sentit. Totes dues són expressions culturals de la mateixa festivitat cèltica del “Samhain”, i per tant, una mostra antropològica sorprenent de sincretisme, gràcies a la consolidació d’una tradició de substrat pagà que ha sabut reinventar-se mantenint viva l’essència del culte a la mort i del tancament del cicle agrícola.